

Standardizirani kompetenčno usmerjeni pisni
zrelostni izpit/zrelostni in diplomski izpit

7. maj 2018

Slovenščina

Komentar k nalogam

Tema:	Literatura – umetnost – kultura
Naslov:	Ivan Cankar: <i>Moje življenje</i>
Besedilna vrsta:	Interpretacija besedila
Obseg:	450–550
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	–
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, opis, pripoved, razlaga, utemeljitev
Jedrno sporočilo (jedrna sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Je črtica slovenskega pisatelja I. Cankarja, ki je nastala v času moderne ali nove romantike. Za ta čas je značilno, da so avtorji iskali nove, drugačne načine izražanja; teme so bile doživljanje trenutka, podzvesti, opisovanje sanj, miselnega toka, izražanje v simbolih, ki so včasih težko razumljivi. Osebna razpoloženja so pogosto izražali v impresionističnem slogu: namesto trdno zgrajenega dogajanja in oseb popisujejo čustvena stanja, razpoloženja in čutne vtise.
Možnosti za delovno nalogo 1: Poimenujte ...	... šola je pusta, srepogleda, v njej učijo trde, človeku nerazumljive besede, napisane so na črno tablo otrok pisatelj doživlja šolo kot neživljenjsko, negativno; v njej so prestrogi in krivični učitelji otrok je šel s težkim srcem v šolo, padel v lužo, bil osmešen in ponižan od staršev ...
Možnosti za delovno nalogo 2: Analizirajte ...	... besedni red je nenavaden, v besedilu je veliko ponavljanj, pogosto se pojavljajo naslednje besedne zveze: samostalniki s pridevnikom, premi/direktni govor; zgradba besedila: najprej uvod – spomin na vstop v šolo, potem linearna zgodba z vmesnimi, vrinjenimi odstavki, v katerih spet opisuje misli oz. izkušnje iz prejšnjih in kasnejših časov.
Možnosti za delovno nalogo 3: Interpretirajte ...	... nasprotje: spomin na »šolo življenja« (»enajsta šola pod mostom«), na sproščeno igranje, veselo odkrivanje predmetov pod mostom domače vaške reke v nasprotju z neprijaznimi učitelji, ki so povrh tudi še vzvišeni, saj govorijo jezik, ki ni domač (učiteljica) oz. krivičen učitelj, ki fanta po krivem obtožuje, mu ne verjame in ga kruto kaznuje s tem, da ga »zapre« popoldan v šoli; skratka otrok se v šoli ne počuti dobro, je nesrečen, saj ima tankočutno srce, in točno ve, kdaj se mu godi krivica in kdaj ne. Je tipična črtica iz obdobja moderne – vsebuje opis vtisov, sanj, spominov, ne pa dolgih zgodb. Gre za trenutek, za občutke, sanje, kratke orise, »skice« ljudi.

Tema:	Literatura – umetnost – kultura
Naslov:	Uspeh slovenskega filma
Besedilna vrsta:	Povzetek
Obseg:	270–330
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: povzetek članka za časopis Vloga: dijak/dijakinja koroške višje šole Naslovnik: bralci časopisa <i>Novice</i>
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, opis
Jedro sporočila (jedra sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Rok Biček je imel nepričakovan uspeh na beneškem filmskem festivalu. Tudi doma v Sloveniji je bil njegov film <i>Razredni sovražnik</i> uspešnica, ki temelji na resničnih dogodkih na novomeški gimnaziji. Zgodba pripoveduje o uporih učencev proti po njihovem mnenju krivičnemu in krutemu profesorju. Mladi režiser Rok Biček se ukvarja s filmom že od mladih let in se je kmalu odločil za »svojo« pot, česar pa ne obžaluje, saj se je izkazala kot izredno uspešna, tako da načrtuje že naslednji celovečerni film.
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	Rok Biček je s svojim filmskim prvencem imel izreden uspeh na znamenitem beneškem filmskem festivalu. Film je padel v oči pomembnim strokovnjakom za film s celega sveta; nato je bila premiera v Sloveniji, kjer je prav tako dobil najvišje nagrade. Doma v Sloveniji je postal prava »zvezda«. 28-letni Rok Biček je požel uspeh, ki ga ne doživi vsak režiser; z gledališčem se je začel ukvarjati na novomeški gimnaziji, preko arheologije in igranja je prišel do režije. Film <i>Razredni sovražnik</i> temelji na resničnih dogodkih v času, ko se je režiser šolal na gimnaziji v Novem mestu. Gre za upor učencev proti za njih krivičnemu in krutemu profesorju nemščine, saj je po njihovem mnenju on sokriv za samomor sošolke. Mlademu režiserju se zdi za celovečerni film najpomembnejša prepričljiva zgodba. Pravi, da v njegovih zgodbah niso toliko pomembni mladi, temveč bolj družina in družinski odnosi, v katerih živijo. Kritika je pisala o filmu, da je napet, psihološko subtilen z dobro orisano zgodbo. Rok Biček je prejel veliko pohval v superlativih.

Možnosti za delovno nalogo 2: Razložite ...	Film govori o resničnih dogodkih. Gre za upor učencev proti za njih krivičnemu in krutemu profesorju nemščine, saj je po njihovem mnenju on sokriv za samomor sošolke. Režiser je kot študent sodeloval z Nejcem Gazvodo pri novomeški delavnici za kratke filme režiserja Janeza Lapajneteta. Vsak je naredil rimejk kultnega filma <i>Tramvaj</i>. Danes sta oba priznana režiserja. Rok Biček je bil trmast in je delal po svoje. Šel je svojo pot, odkar se je umetniško razšel s svojim učiteljem in mentorjem Lapajnetom, tako da je film <i>Razredni sovražnik</i> povsem njegovo umetniško delo, ki mu je še kako uspelo. Ta odločitev za lastno pot, v kateri lahko uresničuje svoje ideje brez pridržkov, se je izkazala za izredno uspešno. Po tem uspehu bo naslednji celovečerni film za Roka Bička še poseben izziv, saj strokovnjaki filmske umetnosti pričakujejo, da bo posnel ravno tako vrhunski film, kakršen je <i>Razredni sovražnik</i>. Očitno se je prav odločil, da dokonča film sam. Zdaj že išče novo zgodbo za drugi celovečerni film. Meni, da so osnova njegovih filmov družinski odnosi. Tako nastaja njegov prvi dolgotražni dokumentarec.
---	---

Tema:	Stop nasilju!
Naslov:	Obrazi nasilja
Besedilna vrsta:	Razprava
Obseg:	405 – 495
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	–
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	ocena, opis, razlaga, utemeljitev
Jedrno sporočilo (jedrna sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Spletna stran <i>Društva za nenasilno komunikacijo</i> zelo sistematično predstavi definicijo nasilja, ki ima več pojavnih oblik, in ga lahko preprečujemo le z ničelno toleranco do nasilja.
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	<i>Kandidatka/kandidat (utemeljeno) individualno odloči, kako bo predstavil/-a ugotovitve priloženega besedila.</i> Omenil/-a naj bi glavne naslove odstavkov, ki razlagajo definicijo nasilja: ■ Nasilje je kršenje pravil varnega in kvalitetnega skupnega bivanja ■ Nasilje je kršenje človekovih pravic in človekovih osebnih mej ■ Nasilje je zlorabljanje moči enega v škodo drugega ■ Nasilje ni konflikt ■ Največ nasilja se dogaja med osebami, ki se med seboj poznajo ■ Za nasilje je odgovoren povzročitelj nasilja ■ Nasilje daje povzročitelju lažen občutek moči ■ Nasilje v vsakem primeru negativno vpliva na žrtev ■ ...
Možnosti za delovno nalogo 2: Pojasnite ...	<i>Kandidatka/kandidat na osnovi priloženega besedila pojasni, katere vrste nasilja obstajajo in kaj za posameznega človeka pomeni biti izpostavljen/a nasilju.</i> Omenjeno naj bi bilo na primer to, da se večino nasilja dogaja med ljudmi, ki se poznajo. Da je najpogostejše nasilje na besedni ravni, da poleg tega poznamo tudi psihično ali duševno nasilje, fizično ali telesno nasilje, spolno nasilje ... Če se bodo osredotočili na okoliščine ali žrtev nasilja, lahko izpostavijo: nasilje v družini, nad ženskami, nad vrstniki, preko spleta ...

	Nasilje v vsakem primeru negativno vpliva na žrtev. Z nasiljem se rušijo osebne meje posameznika ali posameznice. Človek, ki ima porušene meje, oblikuje svoj življenjski prostor tako, da bi preprečil ali zmanjšal nasilje. Nasilje v marsičem spremeni človekovo zaznavanje sebe, drugih in sveta ...
Možnosti za delovno nalogo 3: Razpravljajte ...	Od kandidatke/kandidata se pričakuje (ob upoštevanju prej izpostavljenih najpomembnejših informacij) predvsem individualno razpravljanje, samostojno oblikovanje predlogov, kako bi ustavili nasilna dejanja v našem družbenem in političnem vsakdanjiku.

Tema:	Stop nasilju!
Naslov:	Varna uporaba elektronskih medijev
Besedilna vrsta:	Priporočilo
Obseg:	315–385
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Povod: priporočilo o varni uporabi elektronskih medijev za dijaški časopis Vloga: zastopnik/zastopnica šole Naslovniki: bralci dijaškega časopisa
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, ocena, opis, razlaga, utemeljitev
Jedrno sporočilo (jedrna sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Medvrstniško nasilje je kompleksen neželeni pojav, ki z razvojem komunikacijske tehnologije dobiva nove razsežnosti. Pomembno je, da vsi, ki imajo stik z mladostniki, ta pojav razumejo na poenoten način ter v zvezi z medvrstniškim nasiljem tudi usklajeno preventivno ravnaajo in ukrepajo.
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	<i>V skladu z besedilno vrsto »priporočilo« kandidatka/kandidat skrajšano in zgoščeno povzame rezultate raziskave, o kateri govorijo priloženi članek.</i> ■ 18 % učencev od 6. do 8. razreda je bilo žrtev nasilja preko spleta vsaj enkrat v zadnjih nekaj mesecih; 6 % vsaj dva- ali večkrat. ■ 11 % učencev od 6. do 8. razreda je bilo preko spleta na tak ali drugačen način nasilnih do druge osebe vsaj enkrat v zadnjih nekaj mesecih. ■ 19 % stalnih uporabnikov spleta med 10. in 17. letom starosti je bilo vpletenih v agresijo preko spleta; 15 % jih je bilo agresorjev in 7 % žrtev (3 % otrok je bilo oboje). ■ 17 % 6 do 11 let starih in 36 % med 12. in 17. letom starosti je nekdo preko elektronske pošte, Messengerja, spletnih strani, klepetalnic ali SMS-a o njih napisal grozilne ali sramotne reči. ■ V primerjavi z rezultati iz leta 2000 je leta 2005 še enkrat več otrok in mladostnikov bilo žrtev nasilja in nadlegovanja preko spleta. ■ Med učenci od 6. do 8. razreda so bila dekleta dvakrat pogostejše žrtve nasilja in nasilneži na spletu kot fantje.

	Od učencev, ki so bili žrtve nasilja preko spleta vsaj dvakrat v zadnjih nekaj mesecih: ■ 62 % jih je preko spleta nadlegoval drug učenec iz šole in 46 % učencev je preko spleta nadlegoval njihov prijatelj. ■ 55 % jih ni vedelo, kdo jih je nadlegoval preko spleta. Od učencev, ki so priznali, da preko spleta relativno pogosto nadlegujejo druge: ■ 60 % je preko spleta nadlegovalo drugega učenca na šoli in 56 % svojega prijatelja.
Možnosti za delovno nalogo 2: Razložite ...	<i>Kandidatka/kandidat na osnovi prebranih ugotovitev bralkam in bralcem razloži, kako lahko prepoznajo spletno nasilje.</i> Na primer: Mediji preko, katerih se dogaja tovrstno nasilje: ■ elektronska pošta ■ pošiljanja sporočil prek npr. Messengerja ■ pošiljanja SMS in MMS preko mobilnega telefona ■ spletne strani ■ blogi ■ klepetalnice ali diskusijske skupine ■ ... Oblike spletnega nasilja: ■ pošiljanje nesramnih, vulgarnih ali grozilnih sporočil ali slik ■ objavljanje občutljivih, zasebnih informacij o drugi osebi ■ pretvarjanje, da si nekdo drug, z namenom, da osramotiš to osebo in ji škodiš (kraja identitete) ■ namerna odstranitev nekoga iz določene internetne skupine ■ ...
Možnosti za delovno nalogo 3: Pozovite ...	<i>Kandidatka/kandidat v smislu besedilne vrste samostojno oblikuje priporočilo, v katerem zaokroži svoj pogled ter mladim predstavi jasna priporočila, kako ravnati v primeru nasilja preko interneta.</i> Nekaj primerov: ■ ne odzovite se na nasilje preko spleta; ■ ne zbrisite sporočila ali slike – shranite ju kot dokaz; ■ poskušajte identificirati posameznika, ki preko spleta nadleguje; ■ prijavite nasilje pristojnim institucijam; ■ namestite varnostne programe; ■ ...

Tema:	Kulturna dediščina in identiteta
Naslov:	Kulturna dediščina
Besedilna vrsta:	Analiza besedila
Obseg:	360–440
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	–
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, opis, pripoved, razlaga
Jedrno sporočilo (jedrna sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/ priloženih besedil:	»Kozolec je živi spomenik (slovenskega) ljudskega stavbarstva in sooblikuje kanon prepoznavne arhitekture našega podeželja in kulturne / naravne krajine. Kozolci različnih tipov prepoznavno označujejo naš sedanji, pa tudi nekdanji naselitveni, etnični in kulturni prostor ter nas simbolično povezujejo z zgodovinsko dodeljenimi sosedi. Kozolci so tako kot še marsikaj drugega torej naša skupna, spoštovanja vredna in zavezujoča kulturna dediščina za danes in jutri.«
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	<i>Kandidat/kandidatka lahko povzame naslednje točke:</i> Kozolec je prisoten v dolinah prostora Alpe-Jadran. Ima razna imena: »običajni« stegnjeni kozolec tudi kozóuc, kozuc, kazúc, kazú, kejšn, stog, stoh, stoj, branica, sam'c, (h)arfa, toplar pa stoh, kozlec, triba, cviboh in še kako. Kje vse na svetu je znan kozolec: alpski svet, Italija, Švica, Skandinavija, pri Slovanih itd. Pomembna je izpoved: »Kjer najdeš kozolec, boš prav gotovo srečal tudi nekaj slovenskega, pa naj bo še tako skrito ali pozabljeno.« Tipi kozolcev: ostrvi, enojni (stegnjeni) kozolec, podstrešek (plašč, birtoh, fertok, klanica, linda), vezani kozolec – toplar, kozolec na psa / na kozla, prislonjen kozolec. Funkcija: sušenje sena, družba Etnologi, ki so pisali o kozolcu: Janez Vajkard Valvasor, Anton Melik, Marjan Mušič, Vito Hazler, Borut Juvanec, Jože Stabe, Ivo Pirkovič, Rajko Ložar, Franjo Baš, Dušan Štepec. Posebnost je foto-monografija <i>Slovenski kozolec</i> Toneta Cevca Na koncu sledi poziv, da moramo ohraniti kozolce (kot rodbinsko zapuščino, ponos domačije) v prvotni funkciji sušenja sena in pridelkov.

Možnosti za delovno nalogo 2: Razčlenite ...	Možnosti za ponazarjanje zgradbe besedila: ■ Glavni naslov s podnaslovom. ■ Uvodno besedilo, ki predstavi vsebino članka (citat avtorja). ■ Uvod – glavni del zaključek s pozivom. ■ Sredi besedila se z veliko začetnico začne drugi del. ■ Izbor besed, navajanje različnih imen za kozolec. ■ Imena za kraje, kjer najdemo kozolce. ■ Posebej poudarjena je monografska razstava. ■ Citati strokovnjakov. ■ Citat Slavka Mežka strne pomen, prav tako uvod v besedilo. ■ Slike s podpisi podkrepijo napisano.
Možnosti za delovno nalogo 3: Analizirajte ...	Možnosti za primere analize: S tem, da avtor navaja kraje, kjer obstajajo kozolci in kjer je mogoče najti kozolcu podobne kozolce, poudarja svoj namen prispevka. Podobno doseže z razlago različnih imen za kozolec in z razlago funkcije kozolca, predvsem s tem, da kozolec nima samo funkcije sušenja sena, temveč je bil tudi kraj družabnosti. Sliki s kozolci predstavita vsebino. Slika z obnovo kozolca poudarja avtorjevo namero in prizadevanje, da bi ohranili kozolce. Druga slika z osebami na sliki še bolj podkrepi prizadevanje za ohranjanje kozolcev. Podatki oz. podpisi pod slikami so natančni z navedbo kraja.
Možnosti za delovno nalogo 4: Pojasnite ...	Možnosti nizanja misli: Avtor sam v uvodnem citatu in z zadnjim stavkom poudarja svoje stališče do teme kozolci. Zavzema se za ohranjanje kozolcev, tako v funkciji uporabnosti kakor v funkciji ohranjanja. Z nizanjem krajev, kjer je mogoče najti sledove kozolcev, podkrepi pomen te slovenske posebnosti. Podkrepi tudi z navajanjem znanih strokovnjakov, ki so v svojih raziskavah opisovali kozolec in njegovo funkcijo.

Tema:	Kulturna dediščina in identiteta
Naslov:	Kultura in identiteta
Besedilna vrsta:	Mnenjski govor
Obseg:	360–440
Pojasnila k situacijskemu kontekstu:	Situacija: govor na srečanju zamejske mladine o identiteti Vloga: govornica/govornik na zasedanju Naslovnik: udeleženci zasedanja
Izpolnitev naloge glede vsebine:	
Pisna dejanja, ki naj bodo izpolnjena s posebnim ozirom na besedilno vrsto:	obnova, opis, pripoved, razlaga, utemeljitev
Jedro sporočila (jedrna sporočila)/pomembna posamezna sporočila priloženega besedila/priloženih besedil:	Obe besedili se ukvarjata z ziljskim narečjem oziroma staro kmečko arhitekturo in skrbjo za njuno prihodnost.
Možnosti za delovno nalogo 1: Povzemite ...	Obe besedili imata glavno temo, in sicer Ziljsko dolino. Na eni strani sta v prispevku kozolec in narečje, na drugi strani pa ziljsko narečje in stara kmečka arhitektura. Torej sta oba prispevka povezana z identiteto, ziljskim narečjem oz. z bojznijo izgube narečja in starega.
Možnosti za delovno nalogo 2: Primerjajte ...	Možnosti za primerjavo obeh prispevkov: Prvi avtor primerja usodo propadlega kozolca z usodo ljudi, slikovito opisuje to počasno propadanje kozolca – materiala, les učloveči, saj je les slišal ziljsko narečje in čutil dogajanje okoli sebe. Podaja razvoj: kako se je moral navaditi drugega deželne jezika in posreduje spoštovanje do stare kulture. S pojmom »naprava za hranjenje in sušenje sena« namesto stog ali kozolec, avtor vdihne dušo besedilu, vsebini. Z zaključkom pozno jeseni nakazuje svojo bojazen o izginotju narečja. Drugi avtor primerja propadanje starega s celotnim razvojem družbe. Opušča se upoštevanje naravnih pojavov oz. starih izkušenj. S hitrim razvojem moderne družbe se pojavljajo nemir, izguba lastne identitete in samozavesti. Navaja, kako se vse spreminja tudi v prostem času (vikend-hišice, prikolice, hotelske sobe, apartmaji), kar prinaša navidezno svobodo, površen mir. To prinaša identifikacijske probleme. Zaničevanje lastne arhitekture pa je povezano tudi z zatajevanjem našega slovenskega ziljskega narečja.

Možnosti za delovno nalogo 3: Razmišljajte ...	Možnosti za razmišljanje: V obeh besedilih je mogoče najti misli, kako se opušča staro, kar ni v modi, kar se čuti kot odvečno, neuporabno. Mogoči vzroki so lahko tudi odseljevanje, opuščanje jezika in stare arhitekture, slovenske kulture, narečja. Že iz samih naslovov je mogoče povzeti izgubo identitete in kulture.
--	--